

Klotz Péter: Esetelemzés: Döge polgármesterének vesztés pere¹

1. Az eset

Igencsak meglepődtek Döge, a kis Tisza-menti falu lakói, amikor 2007 októberében egy esti tényfeltáró műsorban hallották polgármesterüket. A hallottak még jobban meglephették őket, ugyanis a műsorban sugárzott, titokban készült felvételen a polgármester egy építési vállalkozótól követelt 12 millió forintot azért, hogy a benyújtott számlák kifizetése rendben megtörténjen.

A hangfelvétel alapján nyomozás indult, majd az ügyészség vesztegetés miatt emelt vádat a polgármester ellen. A bíróság által jogerős ítéletben megállapított tényállás szerint a mintegy 2100 lelkes falu 2004 márciusában pályázatot nyújtott be a helyi általános iskola felújítása, bővítése, sportcentrum kialakítása, valamint tanuszoda építése, illetve bútor- és eszközbeszerzés céljából. A pályázat eredményes volt, az önkormányzat a támogatási szerződés aláírását követően 2005 májusában hozzákezdhetett az elnyert mintegy 226 millió forint felhasználásához. A meghirdetett közbeszerzési eljárás nyerteseként a P-SZ. Kft. megkezdhette az iskolaépület felújítását.

A biztatóan induló projekt végrehajtásában azonban hamarosan problémák jelentkeztek. Az önkormányzat elszámolási vitába keveredett a kivitelezővel, az 2006 augusztusában levonult az építési területről, így a félbehagyott munkákat egy másik cég fejezte be. A felmerült likviditási problémák miatt a P-SZ. Kft. ellen felszámolási eljárás indult, amely végül a vállalkozás megszűnésével ért véget.

Az események mögötti történéseket néhány hangfelvétel világította meg, amelyet SZ. Á., a P-SZ. Kft. vezetője egy használtcikk-piacon, valamint a polgármesteri hivatalban titokban készített a polgármesterrel történő tárgyalásairól. A később a médiában is megjelent hangfelvételen többek között ez hallható: „*És mennyit kellene, hogy kapjatok érte? Hogy minden jól menjen, érted, gyorsan?*” – kérdezi Sz. Á., a vállalkozó. Erre a polgármester így felel: „*Figyelj, tehát én megmondtam annak idején, hogy nekem ott van a 6 kölyök, nekem azokat el kell rendeznem. 20-asban egyeztünk meg annak idején... abból 8 el van rendezve.*”

¹ A mű szerzői jogilag védett. Készült az ÁROP-1.1.21-2012-2012-0001 számú „Korrupció megelőzése és a közigazgatás-fejlesztés áttekintése” című kiemelt projekt keretében. A tréninggel kapcsolatos további dokumentumok a www.korrupciomegelozes.kormany.hu honlapon érhetőek el.

forrás: http://www.hirado.hu/Hirek/2011/05/13/10/Megvan_a_dogei_polgarmester.aspx

A hangfelvétel alapján az események egy másik olvasata rajzolódik ki. Ebben a főszereplő a polgármester, akinek az uniós pénz felhasználása jó alkalmat nyújt a privát haszonszerzésre. A mintegy 226 millió forintos megrendelés kijárásáért cserébe 20 millió forintot kér. Mivel a vállalkozónak nincs elég készpénze a tranzakcióhoz, a kenőpénz átadása a számlák kifizetését követően, a polgármesternek történő visszaosztással valósult volna meg. A vállalkozó az első részletek kifizetése után megmakacsolta magát, egyre kevésbé volt hajlandó fizetni. A polgármester ennek hatására kevésbé volt készséges a kiállított számlák teljesítésének igazolásakor, ami – mivel a munkák folyamatos kiadásokkal jártak – rövid időn belül likviditási problémákat okozott a vállalkozásnak. Időközben a munkák teljesítésében is csúszások következtek be, így a vállalkozást az ebből eredő, a vállalkozói díj 15%-áig terjedő késedelmi kötbér is fenyegette. A polgármesternek ez jó alkalmat teremtett arra, hogy a régóta esedékes járandóságát kezdje követelni a vállalkozótól.

A vállalkozó így szorult helyzetbe került. Már benne volt egy bűncselekménynek minősülő vesztegetési helyzetben, amelyből – ha az esetleges büntetőjogi következményektől a nyomozó hatósággal való együttműködéssel mentesül is – anyagilag mindenképpen vesztesen kerül ki, mivel elbukhatja a vesztegetés útján szerzett megbízását. Ha enged a polgármester zsarolásának, akkor a kenőpénz kifizetése elviheti a beruházás kivitelezéséből eredő haszna egészét, de akár veszteséget is kénytelen lehet elkönyvelni. Helyzete mentésére – ügyvédi tanácsra – egy újonnan beszerzett diktafonnal hangfelvételt készít a polgármesterrel való megbeszélésekről, hogy bizonyítéka legyen a visszaélésekről. A helyzet időközben élesedik: a vállalkozás 2006 nyarán abbahagyja a munkálatokat, és levonul az építkezés helyszínéről, a polgármester a pénzt követeli, és kötbérrel fenyeget. Ebben a helyzetben, 2006 októberében Sz. Á. váratlanul meghal.

A történet itt akár be is fejeződhetne, mivel sem a település lakói, sem a hivatal dolgozói nem tudnak a vesztegetésről, a koronatanú és egyben aktív vesztegető Sz. Á. már nincs az élők sorában, és nem tud beszámolni a részletekről. Az ügyben újabb fordulat következett be, amikor közel háromnegyed év elteltével, 2007. június 20-án dr. N. P., aki 2006 októbere, az önkormányzati választások után lett Döge község önkormányzati testületének tagja, postai úton kapott egy borítékot a nevére címezve, amiben volt egy CD és egy névtelen levél. A levélben az állt, hogy egy visszaélés körülményeit tartalmazó hanganyagot küldtek el, melyen Sz. Á. tárgyalt a dögei polgármesterrel. Ezt meghallgatta, és felismerte azon a polgármester hangját, s ezután a levelet és a CD-t behozta a nyíregyházi ügyészségre, és bejelentést tett. A nyomozás megindult, majd 2007 októberében – egy televízióműsornak köszönhetően – az eset szélesebb körben is ismertté vált.

forrás: <http://kisvarda.szabolcsmegye.com/kisvarda/felavattak-a-janvary-parkot-dogeben>

A megindított nyomozás vádemeléssel zárult. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság által lefolytatott büntetőeljárásban a polgármester tagadta az ellene felhozott vádat. Védekezésében arra hivatkozott, hogy az ellene bizonyítékként felhozott, diktafonnal készült hangfelvétel manipuláció eredménye, azt egy hosszabb beszélgetésből vágta össze, hogy őt – vélhetően politikai ellenfelei – lejáráthassák. Bár a bíróságnak nem állt rendelkezésére az időközben elhunyt Sz. Á. vállalkozó vallomása, a felkért szaktanácsadó, valamint a kép- és hangtechnikai szakértő egybehangzóan azt állapította meg, hogy a felvételen vágásnak és utólagos manipulációnak nincsen nyoma, továbbá a háttérzajok miatt a rendelkezésre álló eszközökkel ennek esélye kizárható. Ugyancsak magas, 78, illetve 89 százalékos azonosság állapítható meg a polgármester által adott hangmintával, így bíróság bizonyítottan találta, hogy a felvételen a polgármester hangja hallható.

A bíróság az eljárás során igen nagy számú, közel ötven tanút hallgatott meg. Ők négy jól elkülöníthető csoportba oszthatók. A P-Sz. Kft. részéről meghallgatott tanúk, a dögei képviselő-testület tagjai, a polgármesteri hivatal részéről kihallgatott tanúk, valamint a további tanúk, akiket a

bíróság a pályázattal, a beruházás megvalósulásával kapcsolatban hallgatott meg. Összességében elmondható, hogy a tanúk a vesztegetésről nem, vagy csak közvetetten szolgáltatott bizonyítékokat, a pályázat és a beruházás lebonyolításáról leginkább a polgármesterhez fűződő viszonyuk alapján nyilatkoztak.

A bíróság végül bizonyítottan látta az ügyészség által megfogalmazott vádat, és 2010. szeptember 14-én kihirdetett ítéletében a polgármestert a Btk. 250. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont szerinti vesztegetés büntetében 3 év 10 hónap börtön főbüntetésre, 1 millió forint pénz-mellékbüntetésre, valamint 5 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. Elrendelte továbbá, hogy a vádlott 15 napon belül fizesse meg a 375 313 forintos bűnügyi költséget is. A bíróság az ítélet indokolásában „... *kisebb súllyal enyhítő körülményként értékelte a vádlott megromlott egészségi állapotát, és ugyanígy értékelte az időmúlást, legalábbis a cselekmény elkövetésétől az eljárás megindításáig terjedő időszakra nézve. Ezt követően, különösen a bírói szakban az ügy viszonylagos elhúzódása döntően a vádlotti magatartásra vezethető vissza. Tekintettel arra, hogy a vádlott hivatalos személy, a büntetlen előélet nem enyhítő körülmény.*

Súlyosító körülményként értékelte a bíróság a hasonló jellegű bűncselekmények igen nagy mértékű elszaporodottságát. Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás, de különösen a közélet tisztasága elleni bűncselekmények azon túl, hogy manapság igen elszaporodottak, egyidejűleg olyanak is tekinthetők, amelyek a társadalmat igen érzékenyen érintik. Az utóbbi 5-6 évben egymás után láttak napvilágot a vádlott magatartásához hasonló cselekmények. Ezek olyan cselekmények, amelyeknek nem csak a határon belüli társadalmi visszhangja nagy, hanem olyanok is, amelyek Magyarország nemzetközi megítélését is hátrányosan érintik. Az is látható, hogy az ilyen jellegű cselekmények esetében évtizedeken át alkalmazott bírósági gyakorlat és szankciórendszer nem volt alkalmas a cselekmények megfékezésére (a hasonló jellegű cselekmények döntő többsége korábban többnyire felfüggesztett szabadságvesztés büntetéssel vagy igen rövid időtartamú szabadságvesztés büntetéssel zárult). Nem mellékes az sem, hogy a vádlott polgármesterként valósította meg a terhére rótt bűncselekményt, és mint ilyen, a vele szemben támasztott társadalmi elvárás nagyobb, ezért a cselekményének társadalmi megítélése is súlyosabb.”

Az elsőfokú ítélet ellen a vádlott és védője fellebbezést nyújtott be, arra hivatkozva, hogy nem tisztázott: a felvételt tartalmazó diktafont ki, hogyan és mikor szerezte, milyen körülmények között rögzítették az elhangzottakat, továbbá a terhelő tanúvallomások csak közvetett bizonyítékul szolgálnak a bűnösségre.

A Debreceni Ítéltábla a további bizonyítási indítványokat elutasította, s megállapította, hogy az elsőfokú ítélet megalapozott, így a 3 év 10 hónapos börtönbüntetést 2011. február 15-ei ítéletével helybenhagyta, ugyanakkor az 1 millió forintos pénz-mellékbüntetés helyett 8 millió forint vagyonekobzást rendelt el, mivel a Btk. az ígért vagyoni előny kötelező elkobzásáról rendelkezik.

2. Következtetések

A jogerős ítéletből számos olyan, a magyarországi korrupciós viszonyokra jellemző körülményt vizsgálhatunk, amelyek hozzásegítenek az integritásirányítási rendszer kialakításához vezető szakmai indokok megértéséhez. Lássuk tehát, milyen következtéseket vonhatunk le az esetből!

- **A cselekmény típusa**

Maga az elkövetett bűncselekmény a szakirodalom besorolása szerinti kis vagy hivatali (bürokratikus) korrupció, valamint a nagy korrupció határmezsgyéjén mozog. Kétségkívül túlmutat a Magyarországon gyakran előforduló, néhány tízezer forintos tételű, általában spontán kialakuló helyzetekhez kötött vesztegetéseken; a közösségi erőforrások felhasználása, a választott hivatali tisztséggel való visszaélés és a szervezett jelleg inkább a nagy korrupcióhoz közelíti.

- **Kapcsolódó, büntetőjogilag releváns cselekmények**

Bár a polgármestert a bíróság csak vesztegetés miatt ítélte el, felmerülhet más, büntetőjogilag releváns cselekmények gyanúja is. Elsődleges kérdés, hogy milyen volt a polgármester viszonya a „kölykökhöz”, vagy a 9 fős képviselő-testület azon tagjaihoz, akik a döntéshozatalhoz szükséges képviselő-testületi többséget biztosították mind a pályázat elbírálása, mind az esetleges kötbérigény érvényesítése vagy nem érvényesítése kapcsán. Ennek azért van fontos szerepe, mert ha a vesztegetésben a képviselő-testületi tagok is érintettek, akkor tettestársként ők is elkövették a vesztegetés bűncselekményét, továbbá felmerül a csoportos/szervezett elkövetés lehetősége. A polgármester hangfelvételen hallható, erre utaló megjegyzése („*nekem ott van a 6 kölyök, nekem azokat el kell rendeznem*”) alapján nem egyértelműsíthető, hogy a polgármester hivatali pozíciója és tekintélye (ne feledjük, a cselekmény elkövetésekor immár 16. éve töltötte be ezt a tisztelet!) vagy némi ellenszolgáltatás (pénz, pozíció, egyéb előny) útján volt képes a számára kedvezőbb irányba befolyásolni a képviselő-testületi tagokat. A hangfelvétel egy másik részén a polgármester erről beszél: „*Á, tudják arról, hogy annak idején megbeszéltük, a 20 misi le volt téve, hozta a fickó, hogy kérem, itt van, ő nyerje. Ugye nem lehetett, mert azért nem, meg azért nem, és azért szavaztak meg, hogy azért szavaztak rátok, mert azt mondtam, gyerekek, ő biztos.*” Vagyis feltehető, hogy a 6 másik képviselő-testületi tag meggyőzése inkább szóban történt, későbbi felemletésük valószínűleg azt a célt szolgálta, hogy a fizetést megtagadó Sz. Á. előtt igazolja a kifizetés szükségszerűségét, illetve az átadandó összeg nagyságát.

Mivel a hangfelvétel alapján csak feltételezhető, hogy a „6 kölyök” alatt a polgármester a képviselő-testület vele szimpatizáló tagjait értette, továbbá nem bizonyítható, hogy részükre bármit is ígért volna hivatali kötelezettségük megszegése érdekében, velük szemben – a bizonyítékok hiánya miatt – vesztegetés címén nem lehetett vádat emelni. Az ügyben esetlegesen érintett testületi tagok sem siettek a rendőrségre a polgármesterre vagy

egymásra terhelő vallomást tenni az ügyben játszott szerepükről. A bírósági eljárás során egyébként a képviselő-testület tagjai egyöntetűen úgy nyilatkoztak, hogy a vesztegetésről nem tudtak.

Mivel nem volt egyértelműen bizonyítható, hogy a polgármester valóban megkapta-e a vesztegetésért részére járó 8 millió forintot, az ügyészség nem emelhetett ellene vádat pénzmosás elkövetése miatt. Pénzmosást akkor követett volna el a polgármester, ha illegális jövedelmének eredetét eltitkolva legális jövedelemként tüntette volna fel. A jogerős ítélet jövedelemként 242 000 forintos polgármesteri illetményt, valamint vagyonként egy 8 millió forint értékű ingatlant, egy 4 millió forint értékű személygépkocsit, valamint 8 millió forintos banki hiteltartozást nevesít (ez utóbbiakat vélhetően házastársával közösen). A bíróság által elrendelt vagyonelkobzást e vagyona – vagy az ismeretlen helyen lévő vesztegetési pénz – terhére kell végrehajtani. Nem tudjuk, hogy az iskola felújításával kapcsolatos vesztegetés volt-e az egyetlen eset, amikor a polgármester hivatali befolyását megpróbálta magánelőnyök megszerzésére fordítani. A bírósági ítélet tartalmaz egy utalást egy közeli tanyára vezető bekötőút építésére, azonban ennek körülményei – bizonyítékok hiányában – nem képezték a büntetőeljárás tárgyát.

- **Elhúzódoó büntetőeljárás**

Noha a vesztegetés vélhetően még 2005-ben történt, a büntetőeljárás a rendelkezésre álló hangfelvétel alapján csak 2007 második felében indult. A bíróság az első tárgyalást az ügyben 2008. november 27-én tartotta, majd a második tárgyalási napra 2009. szeptember 29-én került sor. Az ügyben eljáró Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság – három újabb tárgyalási nap beiktatásával – végül 2010. szeptember 14-én hozta meg ítéletét. Bár az igazságügyi képviselő és hangszakértő munkáját akadályozta, hogy csak többszöri kísérletre tudott a polgármestertől hangmintát venni, és a védelem többször is újabb bizonyítási indítványokkal állt elő, a Debreceni Ítéltábla végül alig fél éven belül, 2011. február 15-én hirdetett jogerős és végrehajtható ítéletet. Jóllehet a büntetőeljárás kitérők, vagyis megismételt eljárás és a nyomozás újbóli elrendelése nélkül haladt, a feljelentéstől számítva így is közel négy év telt el a jogerős ítéletig.

- **Halmozott kockázatok**

A vesztegetés körülményeit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az számos olyan kockázati tényező merült fel, amelyek összeadódva előrevetítették a később bekövetkező eseményeket. Azt nem tudjuk, hogy a 2005-ben meghirdetett pályázati konstrukció összességében és egyes elemeit tekintve mennyire volt kötött, mindenesetre az épületfelújítást, gépészeti munkákat, iskolaszer-beszerzést, informatikai eszközbeszerzést és tanmedence-építést is magába foglaló beruházás – összetettsége okán is – magában rejtette a hibás teljesítés és túlszámlázás kockázatát. A beruházás ugyanakkor a község számára rendkívül kedvező volt, hiszen az elnyert támogatás a költségek 95%-a volt, alig 12 millió forintos önrész biztosítása mellett. Ez az „ingyen pénz”, az önrész nagyon kis aránya a

tapasztalatok szerint nem segíti elő a közpénzekkel való felelős gazdálkodás elvének következetes érvényesítését.

Mivel a község hivatali apparátusa sem a közbeszerzés lebonyolítására, sem a fővállalkozói feladatok ellátására nem volt alkalmas, mindkettőre külső céggel kötöttek szerződést. A végrehajtásban érintett szervezetek nagy száma (Regionális Operatív Program Irányító Hatóság, VÁTI Kht. mint közreműködő szervezet, Ny-B. Kft. mint a közbeszerzés lebonyolítója, P-SZ. Kft. mint a beruházás kivitelezője, önkormányzat), továbbá a felelősségi viszonyok tisztázatlansága azt eredményezte, hogy a benyújtott 3. számla kifizetése több mint 3 hónap késéssel történt meg, amit az amúgy is likviditási gondokkal küzdő kivitelező pénzügyi problémái miatt nem bírt elviselni.

A kivitelezési feladatokra kiírt közbeszerzési eljárásra mindössze két ajánlat érkezett, azonban ebből az egyiket – a hiánypótlás nem teljesítése miatt – kizárták, így az önkormányzat a megmaradt pályázóval kötött szerződést. A közbeszerzési eljárás lefolytatásának körülményei nem tisztázottak, mindenestre a beérkező ajánlatok alacsony száma, illetve érvényes ajánlatok kizárása magas kockázatot hordoz. Nem tudni, hogy a közbeszerzés során vizsgálták-e a pályázatot benyújtó vállalkozások likviditását, mindenesetre ennek ellentmond, hogy a 2005. szeptember 26-ai szerződéskötést követő alig egy éven belül a komoly megrendeléssel rendelkező P-SZ. Kft. likviditási problémák miatt felszámolás alá került.

Amint az a bírósági eljárás dokumentumaiból világossá vált, a beruházáshoz kapcsolódó kockázatok jelentősen csökkenthetők lettek volna, ha az önkormányzat a fizetés kapcsán nem az utófinanszírozást, hanem a szállítói finanszírozást választja. Az előbbi esetén valamennyi költséget az önkormányzat előlegezi meg, amelyeket a számla kiállítását követően neki utal a közreműködő szervezet. Szállítói finanszírozás esetén a közreműködő szervezet az önkormányzat közbeiktatása nélkül, a számlát kiállító szervezetnek utal. Nem egyértelmű, és utólag már nem is tisztázható, hogy az önkormányzat azért választotta-e a számára is kedvezőtlen utófinanszírozást, hogy később lehetősége legyen a vesztegetési pénz kikényszerítésére, vagy egyszerű gondatlanságról, a pályázati folyamat ismeretével kapcsolatos szakmai hiányosságról van szó.

- **Közérdekű bejelentések**

Dr. N. P., a dögei képviselő-testület 2006-ban megválasztott tagja a bírósági eljárás során beszámolt róla, hogy 2007. június 20-án postai úton egy borítékot kapott, amelyben volt egy CD és egy névtelen levél. A levélben – tulajdonképpen egy közérdekű bejelentésben – az állt, hogy egy visszaélés körülményeit tartalmazó hanganyagot küldtek el, amelyen a néhai Sz. Á. tárgyalt a dögei polgármesterrel. Dr. N. P. a CD-t meghallgatta, azon felismerte a polgármester hangját, majd a levéllel együtt átadta a megyei ügyészségnek. Az ügy felgöngyölítése tulajdonképpen ekkor vette kezdetét, így a névtelen levélírónak, valamint a

képviselő-testületi tagnak köszönhető, hogy az ügy a hatóságok számára ismertté vált. A névtelen levél szerzőjére a bírósági eljárás során nem derült fény.

Az ügy felderítése szempontjából fontos, ámde zsákutcába torkolló elem, hogy a néhai T-né B. M, Dr. N. P. és még két képviselő-testületi tag a beruházással kapcsolatos kérdéseikkel írásban fordultak a polgármesterhez, választ azonban nem kaptak. Ekkor levelet írtak a megyei közigazgatási hivatalhoz, azonban innen sem érkezett válasz. Megállapíthatjuk, hogy a polgármester és a közigazgatási hivatal hallgatása az ügy felderítése helyett inkább annak eltussolásához, feledésbe merüléséhez járult hozzá.

- **Pénzügyi szempontok**

Alapos okkal feltételezhető – és a nyilvánosságra került hangfelvétel is erre utal – hogy a polgármester és a P-SZ. Kft. képviselőjében eljáró Sz. Á. még a közbeszerzési eljárás elindítása előtt megegyeztek a későbbi nyertességben, illetve a vállalási árban. A polgármester az üzlet ellenértékéért 20 millió forint, mintegy 10%-nyi kenőpénzt kért. Ha figyelembe vesszük, hogy a vállalkozó a feladat ellátásának nyereségeként szerény, mintegy 10%–15%-nyi haszonnal számolhatott, a kenőpénz kifizetése ennek jelenős részét el is vitte volna. Annak érdekében, hogy az üzleten mégis haszonra tegyen szert, a szolgáltatás árába bele kellett számolnia a polgármesternek juttatandó összeget is, vagyis legalább ennyivel meg kellett emelnie a vállalási árat (túlszámlázás). A példából is jól látszik, hogy a kenőpénz beépül a vállalási árba, vagyis ennyivel többbe kerül a közösség számára a beruházás.

Abban az esetben viszont, ha a szolgáltatásra előre meghatározott keret áll rendelkezésre, az ár megemelésével nem biztosítható a közreműködő(k)nek ígért „jutalék”. Ilyenkor – ha a műszaki leírás nem kellően pontos vagy laza, esetleg kijátszható a minőségellenőrzés – a teljesített szolgáltatás minőségi vagy mennyiségi korlátozásával megtakarítás érhető el. Ugyancsak ez a helyzet nem megfelelő képesítésű munkavállalók foglalkoztatásával vagy a munkavállalók bejelentésének elmulasztásával (fekete foglalkoztatás). Mindkét költségcsökkentő módszer jellemzőnek tekinthető az építőiparban. Továbbá az is előfordulhat, hogy a fővállalkozó – esetünkben a P-SZ. Kft. – nem fizeti ki az alvállalkozóit, majd fizetéképtelenség miatt végelszámolásra alá esik. Esetünkben ez történt, a bírósági ítélet indokolása szól arról is, hogy egy alvállalkozó a neki járó 28 millió forint helyett csak 1,5 millió forintot kapott meg. Mivel a végelszámolás során az alvállalkozóknak járó követelések behajtására kevés az esély, a vesztegetés során átadott kenőpénzt tulajdonképpen a munkát elvégző, de ezért díjazásban nem vagy csak alig részesülő alvállalkozók fizették meg.

- **Társadalmi hatások**

Az eset vizsgálata során ki kell térnünk a közvetlen vagy közvetett társadalmi hatásokra is. A falu életében érthetően nagy felzúdulást keltett, hogy a község első embere, aki 16 éve vezeti a települést (egyben a helyi közéletben ugyancsak meghatározó személy, az iskolaigazgató férje), vesztegetési ügybe keveredett. A polgármestert támogatói ártatlannak

tekintik mindaddig, amíg a bíróság jogerős ítéletében ennek ellenkezőjét be nem bizonyítja, ellenfelei viszont a hangfelvételre hivatkoznak, amelyen állításuk szerint ő maga nyilatkozik a visszaélésről. Már a híresztelés ténye képes azonban aláásni a polgármester és az esetlegesen érintett képviselő-testületi tagok megítélését, a jogerős ítélet kihirdetésével pedig a polgármester elmúlt 16 éves tevékenysége, mondhatni egész életműve kérdőjeleződik meg.

Az nem egyértelmű, hogy a Sz. Á., a vesztegetést hangfelvételen rögzítő beruházó vezetőjének váratlan halálában közrejátszottak-e a vesztegetéssel kapcsolatos lelki gyötrelmek, de kétségtelen, hogy a felszámolási eljárás során kifizetetlenül maradt alkalmazottak súlyos anyagi veszteségeket szenvedtek el, veszélybe került saját és családjaik megélhetése.

3. A megelőzés szempontjai

Miután áttekintettük az ügyre vonatkozó főbb következtetéseket, joggal tehetjük fel a kérdést: milyen eszközöket, módszereket lehetett volna alkalmazni annak érdekében, hogy a korrupció megelőzhető legyen?

- **Összeférhetetlenség**

Egy kistélepülésen nehézségekbe ütközhet az összeférhetetlenség kiküszöbölése, de véleményünk szerint objektívebbé teszi a beruházás megítélését, ha a megrendelő önkormányzat és a kedvezményezett iskola vezetői nincsenek szoros hozzátartozói viszonyban. Ellenkező esetben felmerülhet a kérdés: vajon a polgármester minden esetben képes-e döntéseit szakmai alapon meghozni, függetlenül magától felelősségének befolyása alól?

- **Helyi demokrácia**

Ha egy polgármestert egymást követően öt alkalommal választanak meg a település első emberévé, az elsősorban munkája közösségi elismerését jelenti. A hosszú hivatalviselés azonban azzal is járhat, hogy a vezető elveszíti motivációját, a vezetői feladatok ellátása napi rutinná válik, a hivatali kapcsolatokon túli személyes kötelek pedig túlságosan erősek lesznek. Amikor a polgármester a képviselő-testület tagjait csak „kölyökként” emlegeti, akkor kapcsolatuk kevésbé az „első az egyenlők között” elven alapul, hanem inkább paternalista jelleget ölt.

- **Kontrollok**

A szervezetek működése szempontjából fontos tényező a folyamatos ellenőrzöttség. Politikai szinten ez a képviselő-testületben helyet foglaló „ellenzéki” tagok képében jelent meg. Ők voltak azok, akik az ülésen kérdéseket tettek fel, és írásban is tájékoztatást kértek a polgármestertől a beruházás állásáról. A kontrollok hiányosságát mutatja, hogy ezekre a

kérdéseikre nem kaptak választ. Ugyancsak a kontrollok hibás működését mutatja, hogy a megyei közigazgatási hivatal sem reagált a hozzá intézett levélre.

Más kontrollok viszont jól működtek. Helyesen járt el az az ismeretlen levélíró, aki a közérdek szempontjából rendelkezésére álló információt és a kapcsolódó bizonyítékokat a képviselő-testület tagjának továbbította. Ő ugyancsak helyesen járt el, amikor ezeket a dokumentumokat eljuttatta az ügyészségnek. Erős kontrollt jelentett továbbá a média fokozott érdeklődése, amely nem hagyta, hogy az ügy elfeküdjön, és az eljárás eredménytelen maradjon.

Elmondhatjuk, hogy az eset kapcsán az utólagos kontrollok is jól működtek, mivel a hangfelvétel nyilvánosságra kerülését követően az illetékes miniszter intézkedett az eset kivizsgálásáról, amelynek szabálytalansági eljárás elindítása lett a következménye.

Az már más kérdés, hogy a beruházás kapcsán indokolt lett volna eleve olyan lebonyolítási szabályokat kialakítani, amelyek csökkentik a visszaélések lehetőségét. Ilyen lehetett volna a tervezés során a műszaki tartalom előzetes ellenőrzése (pl. a két medence szükségességének vizsgálata) vagy az utófinanszírozási konstrukció kizárása.

- **Közbeszerzés**

A közbeszerzések korrupciós szempontból kockázatos területnek számítanak. Ebből következik, hogy amennyiben egy közel 240 millió forintos közbeszerzésre összesen két ajánlat érkezik, de ebből az egyiket – a hiánypótlási kötelezettség nem teljesítése miatt – kizárják, az indokolttá tehet egy alaposabb vizsgálatot.

- **Bizonyítékok**

A vesztegetés mint bűncselekmény egyik jellegzetessége, hogy igen nehéz bizonyítani, hiszen megvalósulásához nem is feltétlenül szükséges a pénz vagy más konkrét előny átadása, elég ennek ígérete is. Esetünkben sem sikerült bizonyítani, hogy a polgármester részére a 8 millió forint átadása megtörtént. A vesztegetésre a döntő bizonyítékot sem a P-Sz. Kft. munkatársai szolgáltaták terhelő vallomásukkal, hanem a néhai Sz. Á. által készített hangfelvétel. E felvétel kapcsán – bár a védőügyvéd a polgármester személyiségi jogainak sérelmére hivatkozott – a bíróság azt állapította meg, hogy *„a titokban, magánszemély által készített hangfelvételek eljárásban történő felhasználhatóságára nem alkalmazandó a titkos információgyűjtés, adatszerzés meglehetősen kötött feltételrendszere, a jelen esetben beszerzett hanganyag bizonyítékkénti értékelésével szemben a Be. 78. §-ában a szabad bizonyítás elvét deklaráló rendelkezéseknek kell teljesülniük. A hivatkozott generálklauzulából következően a hangsúly kizárólag a diktafonnal rögzített szöveg tartalmán van.”*

- **Etika**

A hangfelvételen a polgármester nyíltan beszél a neki járó vesztegetési pénzről, és utal arra, hogy mások is megpróbálták megvesztegetni (*„a 20 misi le volt téve, hozta a fickó, hogy*

kérem, itt van, ő nyerje”), de erre végül nem került sor. Ugyanakkor a vállalkozó sem lepődik meg a polgármester kérésén, hanem az iránt érdeklődik, hogy milyen módon lehet az ügymenetet gyorsítani („És mennyit kellene, hogy kapjatok érte? Hogy minden jól menjen, érted, gyorsan.”). Ez arra utal, hogy a magánérdekek előnyben részesítése a közérdekkel szemben elfogadott gyakorlat volt, és a hivatás gyakorlásával járó erkölcsi felelősség, példamutatás háttérbe szorult. E jelenség visszaszorítását segítheti a közszférában dolgozók érzékenyítése.

- **Szemléletváltás**

Az elsőfokú ítélet indokolása felsorolja azokat a szempontokat, amelyek alapján a súlyos ítélet kiszabása indokolt volt. Megemlíti a közélet tisztasága elleni bűncselekmények megnövekedett számát, a társadalom érzékenységének növekedését, Magyarország nemzetközi megítélésének romlását, végül megindokolja a súlyosabb ítélet kiszabásának szükségességét: *„Az is látható, hogy az ilyen jellegű cselekmények esetében évtizedeken át alkalmazott bírósági gyakorlat és szankciórendszer nem volt alkalmas a cselekmények megfékezésére (hasonló jellegű cselekmények döntő többsége korábban többnyire felfüggesztett szabadságvesztés büntetéssel vagy igen rövid időtartamú szabadságvesztés büntetéssel zárult).”*

4. Zárszó

A beruházás befejezésére végül új közbeszerzési eljárást kellett kiírni, így az iskola épületének átadására jelentős csúszással, csak 2007-ben került sor. A 2010-es önkormányzati választásokon a vesztegetéssel vádolt polgármester helyett új polgármestert választottak a helyiek, és azóta új vezetője van a helyi általános iskolának is. Az elítélt polgármester végül nem vonult be a börtönbe a megadott időben, így a rendőrök egy egészségügyi intézményből vezették elő. Jogerős büntetésének letöltését 2011. május 19-én kezdte meg.